

Tamási Áron:

IDŐSZERŰ TANÍTÁS

Az író társadalmi fogalma általában úgy él az ifjúságban s a művelt köztudatban, mint a közvélemény megérzője s ennek a közvéleménynek szellemi kifejezője. Ebben a felfogásban a legnagyobb igény rejlik, amit a közösség támaszthat valamely tagjával szemben. Ennél nagyobb csak attól a fiától vár, akinek cselekedetté s így valóságos életté kell válnia a kifejezett közvéleményt. Egészséges népeknél ez a várakozás szinte kényszerítő formában szokott megjelenni. Valósággal törvény lesz belőle, mely az időtlen erkölcsöt az idő szükségéi szerint alkalmazza.

Mi trók bárhova megyünk és bárkivel beszélünk, mindenütt érezzük a ki nem mondott parancsot, amely így szól: a maga helyén és a maga eszközeivel ki-k álljon a közönség szolgálatába! Ez a szolgálat lelki és szociális természetű. A kornak a nyelvére lefordítva ez nemzeti szervezést jelent, melynek a pártpolitikai szervezéshez semmi köze nincs. Szervezést jelent az életre, amelyben megfelelő vezetés alatt tényleg együtt vannak azok, akik egyet akarnak. Ennek az eszményi szervezésnek lelki feladata: a műveltség terjesztése minden helyen és minden eszközzel, nemkülönben az öntudatnak felébresztése és gondozása. Szociális feladata pedig az, hogy a műveltség és az öntudat úgy a közönségnek, mint az egyénnek egyaránt hasznára válhassék.

A szellemi ember, ki egymagában rágódott a kérdések felett, itt és máshol vallomást tesz, és igyekszik tanítani. Ez a tény azt jelenti, hogy a szellemi ember teljesíti a ki nem mondott parancsot, amelyet nemzetével egyidőben fogant. A magyar közönség is meghallgatja a szót, melyből tájékozódni, tanulni és nevelődni szeretne. Ez a tény pedig azt jelenti, hogy a magyar közönség is felismeri súlyát és erejét, mely nélkül a szellemi ember szava gyümölcstelen és a vezető akarat haszontalan kincs. A kettő együttesen pedig azt jelenti, hogy gyors ütemben, itt is, ott is, az országnak minden magyarul lakta területén felszakad az együvé tartozás érzése, melyből lassan egységes köz-szellem születik.

Amikor magamban rendezgettem ennek a cikknek a gondolatait, néha úgy tetszett nekem, hogy helyesen ismertem fel a magyar közönség mostani érzelmi világát; lelki és idegbeli állapotát. Nemkülön-

ben a türelmetlen és formátlan gyakorlását sorsának gyökeres javítását illetőleg. Ha helyes ez a felismerés, akkor ne csak hirdessük, hanem vonjuk le belőle a következtetést. Akárhogy okoskodunk, a következmény nem lehet egyéb, csak a munka. A szellemi ember számára a kitartás a versenyben való győzelemig; a kétkézi munkás számára a lelki és anyagi erőgyűjtés sorsának javítására; és a földműves számára bölcs türelmének további ápolása, hogy nehéz sorsát a történelmi időkben viselhesse és kötelességét teljesíthesse.

S együtt az összesnek a magyar lét parancsa szól, mely higgadt és fegyelmezett magatartást rendel s az egymásért való munkára utal.

Tehát itt van az ideje, hogy egyenként is föltegyük önmagunknak a kérdést: mi az a többlet, amelyet saját magunknak, a családnak, magyar testvéreinknek s ezáltal a magyarságnak adhatunk?

Mert valamit mindenkinek vállalnia kell!

Ha ezzel a gondolattal adjuk meg önmagunknak a választ, egyszerre elevenebb és biztatóbb lesz az egész magyar élet. Mert a jó példa nyomán új jó példák fakadnak, a testvéri cselekedet tovább virágzik; egy jó magyar tízből csinálhat még jobbat; és egyetlen bátor ember messze sugározhatja a fényt...

Kétségtelen: olyan az emberi természet, hogy mindenkinek könyvebben és kevesebb felelősséggel felelünk, mint önmagunknak. Nehéz életkörülmények között, mint a miénk is, gyengül a jellem és olcsóbbá válik a léleknek az a nemest tulajdonsága, melyet felelősség érzetének nevezünk. Mingyárt kiderül ez, mihelyt önmagunk felé fordulunk s a kérdést a néma száj teszi fel a felébresztett lelkiismeretnek. Szinte meglepődünk, hogy magunk előtt elkötelezzük. Ez ter-

mészetes is, hiszen önmagától senki meg nem szabadulhat s így a felelősség törvénye alól ki nem bújhatik. De ez nem baj, sőt ellenkezőleg: az ilyen időkben az egyetlen biztos módszer arra, hogy egyéni életünket nemesebbé s ezen keresztül a magyarság életét, legalább belsőleg biztossá tehessük.

Amikor megkérdeztem magamat, hogy mi az a többlet, amelyet magamnak s ezen keresztül magyar közösségemnek adhatok: azt feleltem, amit szellemi ember felelhet:

— Erősebb és önzetlenebb szellemi munkát.

Lényegében tehát itt van a magyarázata annak, hogy az utóbbi esztendőkből, írói hivatásom érzékeny kárára, Erdély földjén olyan természetű munkát is vállaltam és vittem, mely nyugalmasabb időben nem az alkotó író dolga. Ez a szerep is, hogy testvéri kérésre írtam ebbe a lapba: ennek az időszzerű munkának egy kis részlete. Be kellett látnom, hogy az irodalmi mű mellett, mely ugyan értékesebb és időtállóbb, szükség van időszzerű tanításra, írásban és élőszóval. A jelek azt mutatják, hogy mások is érezték ennek a szükségét, hiszen itt és ott, egyre sűrűbben jelennek meg költők és írók, tudósok és gondolkodók, hogy a maguk eszközeivel tanítsanak, buzdítsanak.

Hogy a magyarság lelki szervezésében részt vegyenek.

Ennek a lelki szervezésnek a folyamán mindenki megtalálja a maga szerepét, ha a kérdést, melyről az imént szóltam, becsületesen felteszi magának. Én is úgy jutottam arra a feleletre, hogy nem tehetek mást, minthogy hirdessem azt a szellemet és szorgalmazzam azt a szellemi tevékenységet, melyet a nemzeti érzés,

a keresztény erkölcs és a szociális felfogás jellemez. Ez az a légkör, vagy ha úgy tetszik: fény, mely körülveszi a tárgyakat. A tárgyak pedig maguk a kérdések, melyekről beszélni kell. Részben egyéni meggyőződés dolga, részben a szükségletek parancsa, hogy a tárgyak, illetőleg a kérdések között milyen sorrendet és jelentőségbeli különbséget állapítunk meg.

Cikkemnek eddigi részében inkább arról a fényről (illetőleg még csak derengésről) beszéltem, melyben feltűnnek a tárgyak körvonalai. De én, már a derengésben, kiválasztottam a tárgyak közül egy fát, amely ősréginek tetszik. A föld, melybe ültették valamikor, az a megpróbált öreg föld, melynek szülőföld a neve. Amelyben és amelyért őseink vére folyt és apáink verejtéke folyt. Amelyen ringott a bölcsőnk: amelynek hátán meghallottuk az édesanyanyelv első szavát. Ezen a földön mentünk-jöttünk könyvekkel a táskában, vagy a tarisznában. Öröm és gond között ezen boldogultunk oda és vissza, körbe vagy előre; szomorú változások idején ezt a földet néztük csüggetően, ki erőt és biztatást nyújtott akkor is nekünk. Hűségesek voltunk hozzá, ehhez a földhöz, mely a megpróbáltatások idején is anyaföld, mint ahogy az volt örömben; s amely mégis az egyetlen, aki pusztán és egymagában áll örökké a kérdés mögött: Mi a haza?

Igen, a földbe gyökerezik az ősrégi fa, a Magyar Fa. Sok betegség és veszély rága gyökerét, de valahogy kiheverte mindig a férgeket a gyökér. S valahogy ma is táplálja a törzset, mely kenyérszínben áll, történelmi viharoknak beforradt jegyeivel és a vágások nyílt sebeivel. Az időknek és a csüggedőknek baljósatai közben szinte egyetlen menedék ez a törzs, melynek megszabdalt kérge alatt az egészség nedvei keringenek. Odviban mesék és balladák tanyáznak, miket tudós kutatók fürkésznek elé. Rengeteg ágai szeszélyesen hajladoznak: csupa egyéniség kicsi és nagy. Szellő idején ezer változatban szólnak a világról s néha a törzsről, de a viharban könnyen tördösnek, mint általában az ágak.

Természet törvénye, hogy a fa mindig vessen rügyeket, amíg jó a gyökér, erős a törzs és hűségesek az ágak. De amit a természet nyújt, embernek kell azt gondozni, ha akarjuk az éltető gyümölcsöt.

Vajon megkérdezhetem, hogy akarjuk-e?

Azt hiszem, hogy ezt a végső kérdést, ezen a nyelven, nem szabad feltenni, hanem a kérdés helyett inkább a madár fiait kell tolmácsolnom, akik az ősrégi fa lombozata között figyelnek fészkeikben. Mit mondanak ők, akik régi és hosszas tanítás után egyszerűen és igazán szólnak?

Azt mondják, hogy amiről írtam a föld: az az örök magyar föld; s azt mondják, hogy a gyökér, amelyről szóltam; az ezeréves magyar történelem. S a törzs, melyet magyarítottam: az a magyar Nép; az ágazat pedig a törzs fölött maga az örökös, tanult értelmiség; s az ifjúság a rügy.

Együtt a nemzet.

Szeretjük a földet, mely védi és elteti a gyökeret. Erőt és védelmet kérünk a törzstől; örökösét és fényt a lombozattól, s gyümölcsöt a rügytől.

Sáfarkodjunk úgy, ahogy isteni és földi törvények szerint elő van írva. Mert akkor elnyerjük Istentől, ami tőle való; s elnyerjük a földi világtól, ami e földön szükséges.

József Attila:

A betűk sivatagában

Agót s latin betűk sivatagában.
Fáradt diák, virágot keresek.
Oly szürke vagyok múltban és a mában
S szeretnék élni én is keveset!
Tavas van, rajtam bágyadt barnaság van,
Az úton vidám szerelmek
S amíg viaskodom a Bánat-ölyvvel,
Az út, a fák, a rét- és minden zöldel.

Az ó betűkre friss könnyűket ejtek,
Nem hat reám vitéz lovagkora
És jaj nekem, hogy mindent elfelejték,
Ha nevet alabástrom fogsora,
Mert bennem is lassan, szépen megerjedt
S kiforrt a szerelem részeg bora;
De ajkaimra gyöngyei se jutnak
S én nem lehetek társa mámoruknak.

Igy lassan vérzem el a tünt ígéken
És nem csókolhatom meg a kezét.
Fejem sokszor töröm sok semmiségen
S áhítom közben léptei nesztét.
És úgy szeretem, mint szerettek régen:
Hektor szerette így Andromachét.
Erősszívű pólt Andromaché férje,
És gyöngé szívem párját hát ne kérje.

Szeretném bátran becsukni egyszer
A kopott könyvek ócska födelét
És csókolózni illatozó esttel,
Mikor reám vár és reá a rét.
De jaj, vigyázz rám sok szigorú mester,
Csak vágyam kóborolhat szerteszét,
Míg én magam süket betűkben élek,
Mint Cháron hidjáról leszédült lélek.